

Дьордяй Володимир Іванович,
начальник управління головної інспекції
Головного управління Національної поліції
в Закарпатській області, кандидат
юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЗАХОДИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ОБСТАНОВКИ НА РІВНІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Починаючи з 24 лютого 2022 року з початку військової агресії Російської Федерації проти України зазнав значних змін усталений порядок функціонування та розвитку всіх сфер суспільного існування України. Не стали виключенням і зміни у сфері криміногенної ситуації та стану злочинності на території України. В умовах переосмислення моральних та людських цінностей громадянами України, не викоринилися нажалі і випадки скоєння злочинів та кримінальних проступків, а також адміністративних правопорушень. З огляду на виклики, які з'явилися в суспільстві, перед правоохоронними органами та Національною поліцією виникли надважливі завдання із збереженням найбільш вагомих принципів належного існування демократичного суспільства, а саме функціонування верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, охорони прав, свобод та інтересів суспільства, держави, а також надання допомоги громадянам, що її потребують.

З огляду на конституційний обов'язок перед громадянами України щодо захисту держави від військової агресії Російської Федерації, відбиття нападів ворожих військ, очікувалося суттєве зниження злочинності в регіонах на яких не відбувалися військові дії, однак як показує статистика значних зрушень в цьому напрямку не відбулося.

Проведеним аналізом стану злочинності на території Закарпатської області з'ясовано, що упродовж січня – жовтня 2022 року зареєстровано 96 тис. 298 заяв і повідомлень (2021 – 105 699) про правопорушення та інші події. Із вказаної кількості заяв та повідомлень з ознаками кримінальних правопорушень до ЄРДР внесено відомості по 14 тис. 228 фактам (2021 – 13 761). Із них 11 тис. 304 кримінальних провадження розслідувалося підрозділами дізнання.

При цьому не зважаючи на зменшення в цілому в порівнянні з 2021 роком заяв та повідомлень громадян про скоєння правопорушень, відмічається збільшення в 2022 році фактів скоєння саме тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень.

Аналізуючи детермінанти, що вплинули на стан злочинності в умовах воєнного стану слід відмітити, що починаючи з 24 лютого 2022 року до Закарпатської області (населення Закарпатської області до війни становило 1 244 500 громадян) прибуло 338 589 внутрішньо

переміщених осіб (дані офіційної статистики стосовно осіб, які зареєструвалися та стали на облік у відповідних територіальних громадах та органах самоврядування). При цьому за неофіційною статистикою у Закарпатську область переїхало більше 600 000 громадян. Станом на 01.11.2022 на території області продовжує проживати 122 814 внутрішньо переміщених осіб.

У зв'язку із збільшенням кількості населення області збільшилося навантаження на всі соціальні інституції та відмітився ріст злочинності та правопорушень. Зокрема на 19,3 % збільшилася кількість злочинів, які скоєні в громадських місцях та на 30,5 % злочинів, скоєних на вулицях.

Особливе занепокоєння викликало збільшення кількості тяжких та особливо тяжких злочинів на 12 % (з 2077 в 2021 до 2339 в 2022), із яких на 66 % збільшилася кількість вбивств (з 12 до 27), тяжких тілесних ушкоджень на 40 % (з 20 до 33), згвалтувань на 30 % (з 7 до 10).

Слід відмітити значне погіршення динаміки в напрямку збільшення кримінальних правопорушень пов'язаних з вчиненням шахрайських дій.

Протягом 2022 року зареєстровано 764 шахрайства, що на 249 (33%) більше ніж за аналогічний період минулого року (2021 – 515).

Відповідно прогнозовано збільшилася кількість кримінальних правопорушень щодо незаконного обігу зброї на 40 % (з 84 до 138).

Не залишилися поза увагою кримінальні правопорушення по лінії протидії наркозлочинності, в поточному році відбулося зростання таких злочинів на 185 фактів (34%), а саме з 366 в 2021 році до 551 в 2022 році.

Аналізуючи статистичні дані слід відмітити, що значну роль у погіршенні криміногенної ситуації в Закарпатській області відіграли внутрішньо переміщені особи, серед яких, як з'ясувалося в результаті системного моніторингу, окрім осіб, які дійсно покинули місця проживання у зв'язку із обстрілами та військовими діями Російської Федерації, виявилися також особи із кримінальним минулим та такі, які цілеспрямовано використали дану ситуацію для скоєння злочинів.

Не потрібно також відкидати і той факт, що внаслідок прибуття до Закарпатської області внутрішньо переміщених осіб, активізувалися відповідні кримінальні елементи як на території Закарпатської області так і інших областей які спрямували свої кримінальні та протиправні зусилля в напрямку саме внутрішньо переміщених осіб, скоюючи проти них кримінальні правопорушення. Особливо це стосується корисливих злочинів таких як крадіжок, грабежів, шахрайств (значна частина шахрайств була пов'язана із пошуком переміщеними особами місця проживання).

Внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України також збільшилася на 58 % кількість фактів безвісного зникнення громадян з 147 в 2021 році до 353 в 2022 році, та злочинів пов'язаних із незаконним переправленням чоловіків, які підлягають мобілізації через

кордон України до Європейських країн із якими межує Закарпатська область, зокрема в поточному році кількість таких злочинів збільшилася на 74 % з 52 фактів в 2021 році до 200 в 2022 році.

З огляду на вищевказані відомості та аналізуючи динаміку змін, з метою недопущення дестабілізації криміногенної ситуації в умовах воєнного стану та збільшення кількості населення, внаслідок переміщення значної кількості внутрішньо переміщених осіб, слід вжити заходи, направлені на стабілізацію обстановки в регіонах, а саме:

1) Збільшити кількість нарядів патрульної поліції на території обслуговування, при цьому в склад нарядів залучати працівників оперативних служб;

2) З метою недопущення проникнення на територію обслуговування осіб, раніше неодноразово судимих за скоєння злочинів, рецидивістів, осіб, які переховуються від слідства та суду, диверсійних груп забезпечити цілодобове функціонування загороджувальних постів поліції на всіх в'їздах в область та цілодобове чергування на вокзалах, аеропортах і при цьому залучати для перевірок працівників УСБУ, ДПСУ, представників територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;

3) Створити електронний облік осіб, які перевірені поліцейськими та працівниками, що несуть службу на загороджувальних постах, вокзалах, аеропортах (з можливістю завантаження фото документів, автотранспорту, номерних речей, тощо) з метою відслідковування громадян, які виношують кримінальні наміри;

4) Забезпечити перевірку внутрішньо переміщених осіб (отримавши попередньо інформацію із територіальних громад) за всіма обліками Національної поліції, з метою виявлення осіб, які представляють оперативний інтерес;

5) Здійснювати відпрацювання населених пунктів з метою перевірки внутрішньо-переміщених громадян, які ухиляються від обліку в територіальних громадах і при цьому з'ясовувати причини та перевіряти за обліками;

6) Створити умови для дієвої та конструктивної взаємодії між правоохоронними органами при відпрацюванні як внутрішньо переміщених осіб так і громадян, які перебувають на території обслуговування без реєстрації у територіальних громадах та органах місцевого самоврядування. З цією метою провести спільні наради за участі керівництва правоохоронних органів;

7) Здійснювати належний супровід кримінальних проваджень за фактами скоєння внутрішньо переміщеними особами кримінальних правопорушень, з метою належного кримінально-процесуального реагування та обрання запобіжних заходів у вигляді взяття під варту стосовно підозрюваних.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-вр>.
2. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. Книги 1,2,3 / П. П. Михайленко, В. О. Глушков, В. І. Шакурн К., 2007. С. 183–198.
3. Профілактика злочинів: [підруч.] / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гада та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Атіка, 2011. 720 с. С. 280.
4. Шеремет О.С. Правова допомога населенню як частина загальносоціальних заходів запобігання злочинності органами місцевого самоврядування. Право та державне управління. 2016. № 2 (23). С. 102–105
5. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796 «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС», *Електронний ресурс. Сайт ВРУ.*
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», *Електронний ресурс. Сайт ВРУ.*
7. Соловійов С.В. Внутрішня вимушена міграція як об'єкт державного регулювання. Theory and Practice of Public Administration. 2016. № 3(54). С. 1–5.
8. Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 року (зі змінами і доповн.) № 1706-18. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1. Ст. 1.
9. Тарасенко Ю.М. Злочинність внутрішньо переміщених осіб, як нове явище кримінальної дійсності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018.Серія ПРАВО. Випуск 50. Том 2.
10. Постанова ВРУ від 31 березня 2016 року № 1074-VIII. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неkontrolьованій території в зоні проведення антитерористичної операції», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 18, ст. 203).
11. Інформаційний портал Національної поліції України. URL: <http://101.11.7.11/armor/pub/index.php>.